

לפני 25 שנה

גליון "העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק דיווח על פרעות השבת בירושלים, הקריש מקום נרחב לראיון עם מנהיג נטורי-קרתא, ר' עמרם בלוי. תחת הכותרת, "הגבול" דווח על קרב בין כוחות צה"ל לכוחות הליגיון הירדני ליד הכפר דווימה בהרי-הכרמל. שלוח "העולם הזה" לפסטיבל הסרטים בוונציה דיווח על כוכבות הקולנוע אנה מניאני וסילבה קושינה. צלם השבועון דווח, תחת הכותרת, "כולם היו כמוהם", על מעשה-אנושי יוצא-דופן

של הבאת תרופה לחולה, אסתר יוחימוביץ, מהצני השני של כדרר הארץ. בשער הגליון: התכתשויות בין אנשי נטורי-קרתא ושוטרים בקרבות-השבת בירושלים.

השטן שבת ביום הכיפורים * יוסי ה"ערבי" * כעמון

מצלצל בירעם * מילה ושמה "משכחיים"

"העולם הזה" 988 תאריך: 19.9.1956

למחצה, כנראה. השרידים נותרו מישור בים שגודלם השתנה מכמה בתי-אב ועד לעיר מרכזית גדולה. הם סיפרו סיפור מרתק על התנחלותם של שבטי העמל-קים, מדיינים, שוסים, כושים ואולי גם עברים.

המימשל הצבאי

מי צלצל בפעמון?

המרחק בין כפר בירעם ובין הכפר ג'יש (גושיחלב) בגליל-העליון הוא קטן מאוד. מגבעות ג'יש אפשר לראות כי בירור את חורבותיו ומטעיו של הכפר המרוני הנטוש, לא רחוק מן הגבול הי צפוני, ואומנם, לא עובר כמעט יום אחד מבלי שבני בירעם — שהוגלו מכפריהם ומבתיהם, ושהופצצו מן האוויר לאחר תום הקרבות — לא יפסו על אחת מה גבעות להעפף מבט לעבר בתיהם ההררי סים. אלה מביניהם שלא הספיקו לעלות לנקודת-הצפייה, התנחמו בשמיעת צלילי פעמון הנחושת הגדול של כנסייתם. פעמון זה יחיד מסוגו בארץ. הוא נבן צוק בלבנון, במיוחד עבור כנסיית בירעם, ועליו חקוקות המלים: "תוצרת בית שבאב" שהתמחו בייצור פעמונים לכל הכנסיות המרוניות.

רק חידה אחת העסיקה את הגולים: מי מצלצל בפעמון. מאז עזבו את בתיהם, בתחילת 1949, נשאר כפרם ריק לה לווטין, ואילו קיבוץ ברעם של השומר-הצעיר, המעבד את אדמות הכפר, יושב במרחק מה מחורבותיו.

סיבות בטחוניות. התעלומה נפתרה לפני כמה חודשים, כאשר נפטר הרב כומר הזקן של העדה וקומץ מאנשי הכפר קיבלו רשות מיוחדת לקבורו בחל-קה שליד כנסייתו. כאשר הגיעו לכניסיה, גילו הקבורים להפתעתם כי הפער מן נעלם. הוא הורד מצריח הכנסייה ורק פיגומי העץ שלו הושארו במקום. למחרת שוב נשמע קולו של הפעמון. הפעם ניסו אנשי בירעם לאתר את מקומו. לא היתה זאת מלאכה קשה: הי קול בקע מתוך חצר קיבוץ ברעם. חברי הקיבוץ פשוט העבירו אותו לפתח חדרה-האוכל, כדי שיהיה להם פעמון של ממש, תחת מעגלי המתכת הפרולטרניים, שבהם מסתפקים בדרך כלל קיבוצים אחרים.

עתה, בשומעם את פעמונם, יודעים בני בירעם מי הוא המצלצל בו. אולם הם אינם יכולים לקבלו בחזרה. כי — מסיבות בטחוניות מובנות מאליהן — אין המושל מרשה להם ללכת לחצר הקיבוץ ולהיות את החפץ הגנוב.

אנשים

● איש עין-חרוד הוותיק (לשעבר ח"כ) **שלמה לביא**, מחבר הספר עליי-חו של שלום לייש, מאבד לעיתים קרור בות את משקפיו. הוא מתחיל לחפש או-תם בקדחתנות, ולבסוף טופח בייאוש על מצחו תוך כדי הקריאה: "איפה הם יכור לים להיות?" וברגע זה הוא מגלה בדרך כלל כי הם נמצאים על מצחו. תכונתם של המשקפיים ללכת לאיבוד בכל הר דמנות היא שגרמה, אגב, לסופר רוב סין לכתוב אותם בשם "משכחיים".

יעלה בידו לגרום למילחמה של ממש. זאת יודע גם המתכנן הישראלי וגם הי מתכנן הירדני. נקודת-המוקד של המר-חב נמצאת ברגע זה אישם בין פורטי סעיד וסוויס. המאבק הגדול על התעלה מנע כל ריכוז של מרץ ערבי בחזית אחרת. ירדן לא יכלה להרשות לעצמה להתגרות ברצינות בישראל, כי התגרות כזאת יכלה לגרום להזדמנות הניסטר רית, אשר ישראלים רבים מחכים לה: ההזדמנות לפרוץ אל הירדן מבלי שמצי ריים תוכל אף לחלום לחוש לעזרתה. עובדה זו שמה גבול לתקריות הגבול. גמאל עבד אל-נאצר ידע זאת יפה. ראשי-משלת בריטניה, שיש לו מינהג מורל להיזכר בדאגתו לשלום ישראל ב-רגע שהדבר מועיל לו, הביע את החשש שהשליט המצרי יתקף את ישראל, אם יישאר מנצח בסוויס. השיב על כך

שווארי העיר

תצלום מייצג של קרבות השבת בין אנשי נטורי-קרתא ושוטרי ירושלים. איש נטורי-קרתא, שכובעו נשחט השליך את עצמו לפני גלגליה של מכונת המיטורה, ונאסר בכוח על-ידי שוטר זועם.

אל-נאצר, בטכס חלוקת כנסיים לחמור חדש של טייסים: "איני יודע למה מת' כוון ראשיה-ממשלה הבריטי." וחזר אחי ריו דובר-צבאי סורי: "שום דבר שיקי רה בגבול ישראל לא יסיח את דעת הערבים מן החזית העיקרית, שהיא ב-תעלת סוויס." כך שכב השטן העיפי שוב לישון, באופן זמני — עד שיתעורר בפעם הי באה. פרט לתוספת הפרסטיזיה לחיילי צה"ל, שהוכיחו שוב כושר מופתי של יתכונן וביצוע. לא השתנה דבר. רק כמה עשרות אמהות בירושלים, בכפרי הגליל, ברבת-עמון ובמאהלי הבדואים בערפה ביכו את לדיהן.

ארכיאולוגיה

מזל של שני חובבים ברחבי הנגב ידוע יוסי ה"ערבי" מ-

העם

מחול השטן

שנת השמש כוללת 365 יום. השטן שווה בגימטריה ל-364. מכאן שיטנו יום אחד בשנה אשר אין השטן שליט בו. יום זה הוא לפי חז"ל, יום-הכיפורים. כשנדם השבוע שאון התחבורה בכל רחבי הארץ, ושלוחות יום-הכיפורים ירדה על עריה וכפריה, לא היה איש בטוח כי גם השטן ישבות ממלאכתו. במשך 30 השעות שבהן שתק קול ישראל, דאגו אזרחי ישראל למתרחש על הגבול. אני שים בלתי דתיים טובבו בחרדה את כפי תורי מכשירי-הרדיו, השתדלו לקלוט קטעי-חדשות מתחנות זרות.

רק כמוצאי היום נזמו האזרחים לרווי חה. נסתבר כי גם השטן שבת ביום זה. **סופת חול במידבר.** מחול השטן, שגרם לדאגה כה רבה, התחיל עוד ב-ימים הראשונים של השנה החדשה, כאי-לו רצה להטביע את חותמו מראש על השנה כולה. בדווימה נהרגו חמישה חיילי צה"ל ואיש מישמר-הגבול בידי חיילי לים ופלאחים ירדניים.

מאותו רגע התחילה שלשרת התגובות הטרואית, שהפכה שיגרת-חיים במרחב. ממשלת רבת-עמון הודיעה שכוחות ישראליים התקיפו ופוצצו תחנת-מישטרה בהרי-הכרמל, בקרבת דווימה, וקטלו את יושביה. הירדנים הגיבו ברציחת שלושה שומרים דרוזיים במחנה ישראלי בערבה, מצפון לחצבה. למחרת היום הודיעו כי כוח ישראלי ממוכן, בסיוע שלושה מטרי סים, התקיף את תחנת גרנדל בערבה, מדרום לבאר-מנחה והשמידה. כאשר לא קרה דבר משך יומיים אחר רי כן, היה נדמה שהסיבוב נגמר, וכי לא היתה זאת אלא אחת מאותן הפרעות ציויות, המתעוררות ושוככות בפתאומיות שווה, כסופת חול מידברית.

מושקל הרב. טיבעי הוא שהפרשנים בעורף, ככל שהם רחוקים יותר מן הר גבול ומן המציאות המיוחדת שלו, רוי אים בכל תקרית מזימה פוליטית מסור עפת של האוייב, מחברים מחקר ארוך כים ומלומדים כדי להתחקות על כוונות תיו הנסתרות והמחושבות. האמת היא לרוב הרבה יותר פשוטה, וגם הרבה יותר טראגית.

הרוב המוחלט של התקריות בגבולות ישראל הוא פרי המיקרה המרושע. להרי צה אחת של אצבעו של טוראי על הר הדק, יווימה מקומית של מ"ב-כ"ף נלהב, סטיה קלה ממסלול קבוע, התפרצות ספיגטאניית של פלאח זועם או מסתנן קנאי — כל אחד מאלה מספיק כדי לה-פיל את החלל הראשון, הפותח במעגל-הקסמים המגואל-בדם של פשע-תגמולי-פשע.

כמעט לעולם איי-אפשר לברר את הר אמת על הרגעים הראשונים של תקרית, העלולים לגרום אחר-כך לקטילת מאה בני-אדם. תוך כדי דיווח מדרג נמוך לדרג גבוה יותר, כאשר כל אדם מש-תדל להצדיק את עצמו, משתבשת הר המוגה יותר ויותר. כשהיא מגיעה לשלב הגבוה ביותר, בוירה הבינלאומית, שוב אין כל אפשרות להבחין בין אמת, חוב ותעמולה.

לכן קובעת, בחשבון הסופי יחידת-המשקל היסודית: משקל הים. דם ההררי גים, הזועק מן האדמה, מחריש כל ווי כוח. הצד שאנשי נהרגו ראשונים, הוא הצד הצודק.

פזרים ודווימה. למרות השתוללות השטן, לא היתה השבוע כל סכנה כי